

ODPIS

Sygn. akt VIII U 39/16

WYROK

W IMIENIU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie : Przewodniczący SSO Maciej Nawrocki

Protokolant st. prot. sąd. Magdalena Pelz

po rozpoznaniu w dniu 9 maja 2017 r. w Poznaniu

odwołania **P. B., N. K.**

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

z dnia 10 listopada 2015 r. nr (...)

znak: OU (...)

w sprawie **P. B., N. K.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

1. **oddala odwołania,**

2. **zasądza od każdego z odwołujących na rzecz pozwanego organu rentowego kwotę po 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

SSO Maciej Nawrocki

UZASADNIENIE

Decyzją nr (...) z dnia 10 listopada 2015 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P., na podstawie 83 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.; dalej: ustawa o sus) oraz art. 83 § 1 kc, stwierdził, że P. B. jako pracownik płatnika składek Agencja Handlowo-Uslugowa (...) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od dnia 1 sierpnia 2008 r.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż P. B. został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek N. K. od dnia 1 sierpnia 2008 r. Płatnik składek złożył dokumenty rozliczeniowe od sierpnia 2008 r. z wykazaniem podstaw wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne w wysokości minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w danym roku kalendarzowym. Organ rentowy ustalił także, że P. B. zgłosił prowadzenie działalności gospodarczej od dnia 31 grudnia 1998 r., której przedmiotem jest działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych. Profil działalności P. B. pokrywa się z jego obowiązkami

jako pracownika oraz jest identyczny z działalnością gospodarczą prowadzoną przez N. K.. Zatrudnienie nastąpiło na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy. Dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą taka forma umowy z pełnym wymiarem czasu pracy jest korzystna, ponieważ zwalnia z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. W ocenie organu rentowego faktycznie nie wystąpiło podporządkowanie pracownicze P. B., który organizował sam swój czas pracy, samodzielnie dokonując podziału czynności i realizując wykonanie zadania. Płatnik składek nie ewidencjonował czasu pracy zatrudnionego na listach obecności, pracownik nie miał obowiązku usprawiedliwiania nieobecności w pracy. Płatnik nie kontrolowała pracownika pod względem dyscypliny pracy. Duża swoboda i samodzielność pracującego w organizowaniu pracy, brak ścisłego nadzoru ze strony płatnika składek wskazują, że nie doszło faktycznie do nawiązania stosunku pracy, a faktycznie P. B. prowadził działalność gospodarczą ponosząc ryzyko za podejmowane decyzje na własny rachunek prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Organ rentowy uznał również, iż nie podpisano faktycznie dokumentu umowy o pracę, a został on sporządzony na potrzeby postępowania. W konsekwencji organ rentowy przyjął, iż zawarcie umowy o pracę miało charakter pozorny. Strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych cech stosunku pracy dotyczącego rozmiaru wykonywanej pracy, przez codzienne systematyczne wykonywanie obowiązków pod nadzorem zwierzchnika w ilości gwarantowanej świadczenie tej pracy w pełnym wymiarze czasu pracy. Pracodawca nie ewidencjonował czasu pracy, nie prowadził dokumentacji akt osobowych. N. K. nie określiła P. B. zakresu obowiązków. Ponadto ubezpieczony nie został skierowany na wstępne badania lekarskie ani też nie miał przeprowadzonego szkolenia w zakresie BHP. Wobec powyższego Zakład stwierdził, iż od dnia 1 sierpnia 2008 r. nie doszło faktycznie do nawiązania stosunku pracy. /vide decyzja w aktach ZUS/

W dniu 8 grudnia 2015 r., w formie i terminie przewidzianym prawem, od powyższej decyzji odwołał się **P. B.**, stwierdzając, iż się z nią nie zgadza. /vide odwołanie k. 2 akt VIII U 39/16/

Natomiast w dniu 17 grudnia 2015 r., w formie i terminie przewidzianym prawem, od w/w decyzji odwołała się płatnik składek **N. K.**.

W uzasadnieniu wskazała, iż czynności agenta ubezpieczeniowego podlegają m.in. na pozyskiwaniu klientów i akwizycji w terenie, nie ma przy tym możliwości świadczenia pracy tylko w biurze. Wykonywanie czynności agenta ma ruchomy czas pracy i miejsce. Agent pracuje na terenie całego kraju. Do zatrudnienia P. B. doszło z uwagi na posiadane przez niego kwalifikacje. W ocenie odwołującej umowa o pracę została sporządzona na piśmie, a praca była świadczona i wypłacano za nią wynagrodzenie. /vide odwołanie k. 2 akt VIII U 40/16/

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy przytoczył argumentację prawną i faktyczną zaprezentowaną w zaskarżonej decyzji oraz wniósł o oddalenie obu odwołań. /vide odpowiedź na odwołania k. 4-5 akt VIII U 39/16/

Zarządzeniem z dnia 18 stycznia 2016 r. Sąd na podstawie art. 219 kpc połączył sprawę VIII U 40/16 ze sprawą VIII U 39/16 do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygn. VIII U 39/16. /vide zarządzenie k. 4 akt VIII U 40/16/

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

P. B. urodził się dnia (...) Ma wykształcenie wyższe. W 1998 r. odwołujący ukończył w Wyższej Szkole (...) w W. Studium (...) i uzyskał tytuł specjalisty technik ubezpieczeniowych.

Od dnia 3 marca 1999 r. P. B. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą (...)Majątkowy Usługi (...). Głównym adresem prowadzonej działalności jest ul. (...) w Ś.. Przedmiotem działalności jest działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych.

Odwołujący prowadzi działalność na podstawie wydanego dnia 21 maja 1996 r. przez Prezesa (...) zezwolenia nr (...) na wykonywanie czynności agenta ubezpieczeniowego.

Odwołujący uczestniczy w szkoleniach organizowanych przez towarzystwa ubezpieczeniowe oraz podnosi kwalifikacje poprzez zaliczenie egzaminów.

Z tytułu prowadzonej działalności odwołujący wykazał w rocznych zeznaniach podatkowych:

- za 2014 r. przychód w wysokości 113.382,70 zł, dochód w kwocie 10.425,14 zł,
- za 2015 r. przychód w wysokości 96.968,03 zł, dochód w kwocie 20.683,48 zł.

dowód: kserokopia dyplomu (k. 32); wydruk z CEIDG (k. 7); zezwolenie (k. 32); zaświadczenie o ukończeniu szkolenia i zdaniu egzaminu organizowanego organizowanych przez ubezpieczycieli (k. 32); PIT-36 za lata 2014 i 2015 (k. 33); podatkowa księga przychodów i rozchodów za lata 2014-2015 (k. 33)

N. K. od 1 stycznia 2006 r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą Agencja Handlowo-Usługowa. Siedziba działalności mieści się przy ul. (...) w Ś.. Przedmiotem działalności w przeważającym zakresie jest działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych.

Odwołująca prowadzi działalność na podstawie wydanego dnia 11 maja 2002 r. przez Komisję Nadzoru (...) zezwolenia nr (...) na wykonywanie czynności agenta ubezpieczeniowego.

dowód: wydruk z CEIDG (k. 8); kserokopia zezwolenia (k. 35)

N. K. i P. B. podpisali umowę o pracę na czas nieokreślony, według której odwołujący miał być zatrudniony u odwołującej od dnia 1 sierpnia 2008 r. w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku pracownika do spraw ubezpieczeń, za wynagrodzeniem miesięcznym 1.126 zł brutto (wówczas wynagrodzenie minimalne). Umowa o pracę jest opatrzona datą 1 sierpnia 2008 r.

dowód: kserokopia umowy o pracę (k. 35)

Odwołujący jest ojczymem odwołującej.

Odwołujący wykonywał swoje obowiązki nie tylko w biurze przy ul. (...) w Ś., które jest otwarte od godziny 9 do godziny 17, ale również prowadzić akwizycję poprzez spotkania z klientami. Odwołujący w ramach swojej działalności gospodarczej zajmował się przede wszystkim ubezpieczeniami na życie, a N. K. – ubezpieczeniami komunikacyjnymi i majątkowymi. Czasem na życzenie odwołującej P. B. jechał na spotkanie do klienta, które było umówione na konkretną godzinę. Nieraz także pomagał jej w obsłudze klientów w biurze przy ul. (...), zwłaszcza gdy było ich wielu. Zamykał wtedy własne biuro, które znajduje się przy ul. (...) w Ś..

Odwołująca nie prowadziła dla P. B. list obecności, nie kontrolowała jakie czynności wykonywał w danym czasie, nie rozliczała odwołującego z wykonanych zadań, tj. liczby pozyskanych klientów.

dowód: zeznania stron: odwołującej (k. 49), odwołującego (k. 49)

Z tytułu prowadzonej działalności odwołująca wykazała w rocznych zeznaniach podatkowych:

- za 2013 r. przychód w wysokości 104.072,76 zł, dochód w kwocie 21.421,52 zł,
- za 2014 r. przychód w wysokości 100.674,05 zł, dochód w kwocie 16.765,39 zł,
- za 2015 r. przychód w wysokości 93.731,04 zł, dochód w kwocie 14.976,34 zł.

dowód: kserokopie PIT-36 za lata 2013, 2014 i 2015 (k. 35); kserokopia podatkowej księgi przychodów i rozchodów za lata 2013-2015 (k. 35)

Według umowy o pracę opatrzonej datą 31 sierpnia 2013 r. P. B. zatrudnił N. K. od dnia 1 września 2013 r. w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku pracownika do spraw ubezpieczeń i kredytów, za wynagrodzeniem miesięcznym 1.600 zł brutto (wówczas wynagrodzenie minimalne).

dowód: kserokopia umowy o pracę (k. 35); zeznania stron: odwołującej (k. 49), odwołującego (k. 49)

Wyrokiem z dnia 13 października 2016 r. w sprawie VIII U 625/16, Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił odwołanie N. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

dowód: wydruk wyroku z dnia 13.10.2016 r. z Portalu Informacyjnego SO (k. 39)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego i aktach niniejszej sprawy oraz zeznań stron: odwołującej N. K. i odwołującego P. B..

Dokumenty zgromadzone w aktach sprawy oraz w aktach pozwanego organu rentowego Sąd uznał za wiarygodne i przydatne dla potrzeb niniejszego postępowania w znacznej części. Przedmiotowe dokumenty zostały bowiem sporządzone przez osoby do tego powołane w ramach przysługujących im kompetencji oraz w przewidzianej prawem formie. Ich forma, ani treść nie były w zasadzie kwestionowane przez strony procesu, a Sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu. Organ rentowy poddał w wątpliwość wiarygodność umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2008 r. – uczynił to w uzasadnieniu skarżonej decyzji, wątpliwości te podtrzymał w odpowiedzi na odwołanie. Sąd nie zweryfikował ostatecznie autentyczności kwestionowanej umowy o pracę – początkowo przedkładanej w kserokopii, okazanej w oryginale na rozprawie dnia 9 maja 2017 r. Rozstrzygnięcie tej kwestii było zbędne, ze względu na przyjęty przez Sąd schemat rozstrzygnięcia.

Podstawą dokonanych ustaleń faktycznych Sąd uczynił również znajdujące się w aktach kserokopie dokumentów, albowiem zawarte w nich informacje nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania, co pozwoliło na potraktowanie tychże kserokopii jako dowodów pośrednich istnienia dokumentów o treści im odpowiadającej.

Zeznania odwołujących Sąd uznał za wiarygodne jedynie częściowo. W szczególności Sąd uznał za niewiarygodne relacje odwołujących odnośnie do wykonywania przez P. B. umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2008 r. Żadne z odwołujących nie przedstawiło na tę okoliczność dowodów, choćby w postaci dokumentów sporządzonych przez odwołującego lub umów zawartych z klientami N. K.. Na podstawie zeznań odwołujących nie sposób ustalić, jakie czynności wykonywali oni w ramach działalności gospodarczej, a jakie z tytułu zawartych umów o pracę (z dnia 1 sierpnia 2008 r. i „lustrzanej” umowy z dnia 1 września 2013 r.). Sam P. B. wskazał, iż „jak N. miała skumulowanie klientów to szedłem do jej biura, a swoje zamykałem.” Odwołująca nie kontrolowała odwołującego, ani nie rozliczała go z efektów wykonanej pracy. Wprawdzie wskazała, iż wydawała mu polecenia służbowe, np. wyjazdu do klienta na umówione spotkanie, ale nie sprawdzała efektywności tej pracy np. czy zawarł umowę z klientem. Tymczasem okoliczności domniemanego zawarcia umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2008 r. oraz fakt późniejszego „lustrzanego” zatrudnienia N. K. u P. B. na podstawie umowy o pracę z dnia 1 września 2013 r. wskazują niezawodnie, że jedynym rzeczywistym, racjonalnie wytłumaczalnym motywem zawarcia tych umów o pracę była chęć obniżenia składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu działalności gospodarczej prowadzonej przez oboje odwołujących.

Sąd zważył, co następuje:

Kwestią sporną było to, czy organ rentowy zasadnie uznał, że P. B. jako pracownik płatnika składek Agencja Handlowo-Usługowa (...) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od dnia 1 sierpnia 2008 r.

Zgodnie z art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 w zw. z art. 13 ust. 1 ustawy o sus ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne, które są pracownikami od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku. Ponadto zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy o sus osoby te obowiązkowo podlegają ubezpieczeniu chorobowemu.

Definicja pojęcia „pracownik” została zawarta w art. 2 kp, zgodnie z którym za pracownika uważa się osobę zatrudnioną na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. Zgodnie z art. 22

ust. 1 kp, przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Z kolei w myśl art. 11 kp nawiązanie stosunku pracy oraz ustalenie warunków pracy i płacy, bez względu na podstawę prawną tego stosunku, wymaga zgodnego oświadczenia woli pracodawcy i pracownika.

Użyty w art. 2 kp zwrot „zatrudniona” oznacza istnienie między pracownikiem, a pracodawcą więzi prawnej, która jest warunkiem koniecznym, a zarazem wystarczającym, dla przyznania danej osobie statusu pracownika. Tą więzią jest pozostawanie w stosunku pracy, o którym mowa powyżej.

Stosunek pracy uzewnętrznia wolę umawiających się stron, z których jedna deklaruje wolę świadczenia pracy natomiast druga stworzenie stanowiska pracy i zapewnienie świadczenia pracy za wynagrodzeniem. Samo zawarcie umowy o pracę nie stanowi przesłanki nawiązania pracowniczego stosunku ubezpieczenia społecznego, taką przesłanką jest zatrudnienie rozumiane jako wykonywanie pracy w stosunku pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06.09.2000 r., II UKN 692/99). Choć zatem – według art. 11 kp – dla nawiązania stosunku pracy niezbędnymi, a według art. 26 kp wystarczającymi, są zgodne oświadczenia woli pracodawcy i pracownika, to dla objęcia ubezpieczeniem społecznym istotne jest to, czy strony zawierające umowę o pracę miały realny zamiar wzajemnego zobowiązania się przez pracownika do świadczenia pracy, a przez pracodawcę do odbierania efektów tej pracy oraz to czy zamiar ów został zrealizowany. Innymi słowy, celem i zamiarem stron umowy o pracę powinna być faktyczna realizacja treści stosunku pracy w granicach zakreślonych zawartą umową.

W obowiązującym orzecznictwie dużo uwagi poświęca się kwestii podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Wskazuje się m.in., że do ustalenia, iż doszło do powstania pomiędzy stronami stosunku pracy nie jest wystarczające spełnienie warunków formalnych zatrudnienia, takich jak zawarcie umowy o pracę, przygotowanie zakresu obowiązków, zgłoszenie do ubezpieczenia, a konieczne jest ustalenie, że strony miały zamiar wykonywać obowiązki stron stosunku pracy i to czyniły (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14.02.2013 r., III AUa 1432/12).

Wskazać także należy, iż dla wywołania skutków prawnych związanych z istnieniem danego stosunku zobowiązaniowego nie jest wystarczające jedynie zawarcie umowy od strony formalnej, ale decydujące jest rzeczywiste realizowanie i trwanie stosunku pracy w granicach wyznaczonych treścią art. 22 kp. Sama wola stron nie jest wystarczająca, skoro nie towarzyszy jej realizowanie umowy. Do cech pojęciowych pracy stanowiącej przedmiot zobowiązania pracownika w ramach stosunku pracy należy osobiste i odpłatne jej wykonywanie w warunkach podporządkowania. Stosunek ubezpieczeniowy jest następczy wobec stosunku pracy i powstaje tylko wówczas, gdy stosunek pracy jest realizowany (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 03.09.2013 r., III AUa 1247/13).

Nie budzi wątpliwości, że w prawie pracy obowiązuje zasada swobodnego kształtowania postanowień umownych, lecz nie jest też sporne, że wolność kontraktowa realizuje się tylko w takim zakresie, w jakim przewiduje to obowiązujące prawo. Autonomia stron umowy w kształtowaniu jej postanowień podlega ochronie jedynie w ramach wartości uznawanych i realizowanych przez system prawa, a strony obowiązują nie tylko respektowanie własnego interesu jednostkowego, lecz także względ na interes publiczny (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 09.05.2014 r., III AUa 2111/13).

Umowa o pracę wywołuje skutki nie tylko bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalsze, pośrednie, w tym w dziedzinie ubezpieczeń społecznych: kształtuje ona bowiem stosunek ubezpieczenia społecznego, określa wysokość składki, a w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń. Są to skutki bardzo doniosłe, zarówno z punktu widzenia interesu pracownika (ubezpieczonego), jak i interesu publicznego, należy zatem uznać, że ocena postanowień umownych może i powinna być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 08.09.2016 r., III AUa 983/15).

Odwołujący nie przedstawili żadnych dowodów pozwalających na przyjęcie, że P. B. od dnia 1 sierpnia 2008 r. realizował umowę o pracę. Strony przedstawiły wyłącznie umowę o pracę, jednakże to za mało, by uznać, iż P. B. faktycznie świadczył pracę na rzecz N. K.. W toku postępowania nie przedłożono także pisemnego zakresu obowiązków odwołującego, list obecności, dokumentacji urlopowej, czy innej dokumentacji pozwalającej na ustalenie, że pracodawczyni nadzorowała pracę wykonywaną przez P. B.. Odwołująca podała, iż nie rozliczała czasu pracy P. B. oraz nie rozliczała go z efektów wykonanej pracy. Powyższe wskazuje, że po stronie odwołującego, jako domniemanego pracownika brak było elementu charakterystycznego dla stosunku pracy jakim jest **podporządkowanie pracodawcy**.

Punkt wyjścia dla rozważań dotyczących sprecyzowania pojęcia podporządkowania stanowią przepisy art. 22 § 1 kp oraz art. 100 § 1 kp stwierdzające, iż praca w stosunku pracy jest wykonywana w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę pod jego kierownictwem, przejawiającym się w wydawaniu poleceń, które dotyczą pracy, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami prawa lub umową o pracę. Stosunek pracy to trwała i dobrowolna więź prawna łącząca pracownika i pracodawcę, której treścią jest obowiązek osobistego wykonywania pracy określonego rodzaju przez pracownika pod kierownictwem, na rzecz i na ryzyko pracodawcy oraz obowiązek pracodawcy zatrudniania pracownika przy umówionej pracy i wypłacania mu wynagrodzenia za pracę. W stosunku tym pracownik jest zobowiązany do świadczenia pracy określonego rodzaju, a więc nie każdej pracy, na rzecz pracodawcy, w sposób podporządkowany kierowniczej roli pracodawcy (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17.07.2013 r., III AUa 43/13).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 21 listopada 2007 r. (I BP 26/07) Sąd Najwyższy wskazał, że świadczenie pracy podporządkowanej oznacza, iż pracownik powinien stosować się do poleceń pracodawcy lub działających w jego imieniu osób. Świadczenie pracy podporządkowanej sprowadza się do konstatacji, iż pracownik ma obowiązek wykonywać pracę pod kierownictwem pracodawcy i w sposób przez niego określony, a zatem nie należy do jego roli decydowanie o racjonalności działań, których podjęcie mu polecono.

W doktrynie wskazuje się, iż zasada podporządkowania pracownika polega zwłaszcza na obowiązku stosowania się do poleceń przełożonego, które pozostają w związku z wykonywaną pracą, tj. jej organizacją i przebiegiem. Kodeks pracy normując różne rodzaje stosunków pracy, wszystkie je opiera m.in. na zasadzie podporządkowania pracownika regulaminowi pracy i poleceniom pracodawcy, natomiast granice podporządkowania zakreślają bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa (nie tylko prawa pracy, ale także innych gałęzi prawa, np. prawa karnego), zasady współżycia społecznego, rodzaj umówionej pracy oraz zagrożenia dla zdrowia i życia (zob. U. Jackowiak, M. Piankowski, J. Stelina, W. Uziak, A. Wypych-Żywicka, M. Zieleniecki, Kodeks pracy z komentarzem, Gdynia 2004, komentarz do art. 22.). Należy przy tym zgodzić się z twierdzeniem, że podporządkowanie pracownika – pracodawcy jest jedną z podstawowych cech stosunku pracy.

Ustawodawca określa pozostawanie pracownika pod kierownictwem pracodawcy jako przedmiotowo istotny element stosunku pracy (zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27.07.2010 r., I GSK 1005/09). Oczywiście rodzaj i zakres podporządkowania pracownika w stosunku pracy może być różny w zależności od pełnionej funkcji (stanowiska). W przypadku osób zatrudnionych na stanowiskach kierowniczych i zarządczych pracodawca ma prawo oczekiwać ich aktywności w zakresie sposobu pełnienia pracy, co jednak nie zmienia tego, że pracują one w warunkach podporządkowania w rozumieniu art. 22 k.p., gdyż są związane regułami organizacji i funkcjonowania zakładu pracy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11.10.2007 r., III UK 70/07).

Należy także zwrócić uwagę na stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 maja 2006 r. (III UK 30/06), zgodnie z którym ustalenie, że osoba zatrudniona nie była zobowiązana do wykonywania nałożonych na nią obowiązków osobiście, jak również, że w procesie świadczenia przez nią pracy nie występował element podporządkowania kierownictwu pracodawcy, wyklucza możliwość stwierdzenia, iż w takiej sytuacji doszło do nawiązania stosunku pracy. Zatem do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie może dojść wówczas, gdy zgłoszenie do tego ubezpieczenia dotyczy osoby, która nie jest pracownikiem, przez co rozumieć należy tak sytuacje, w których praca w ogóle nie jest świadczona, jak i gdy jest wykonywana, ale w ramach innego stosunku

prawnego niż stosunek pracy. W obu tych przypadkach zgłoszenie do pracowniczego ubezpieczenia społecznego następuje bowiem jedynie pod pozorem zatrudnienia.

Konkludując, o ustaleniu istnienia podporządkowania nie decyduje ani charakter czynności realizowanych przez wykonawcę pracy, ani zakres kierownictwa zlecającego pracę. Dopiero współwystępowanie płaszczyzny dyrektywnej przejawiającej się w możliwości wydawania osobie świadczącej pracę wiążących wskazówek co do sposobu wykonywania zadań, organizacyjnej realizującej się w kierownictwie przedsiębiorcy co do miejsca i czasu pracy, ekonomicznej polegającej na ponoszeniu przez przedsiębiorcę całości ryzyka związanego z wykonywaniem pracy, materialnej związanej z ponoszeniem całości kosztów realizowanej pracy i porządkowej, czyli realizującej się w możliwości nagradzania i karania wnioskodawcy pracy może prowadzić do stwierdzenia występowania podporządkowania właściwego dla sfery pracy.

Sąd ustalił, że odwołujący P. B. samodzielnie organizował swój czas pracy, tj. sam decydował o miejscu i czasie wykonywania swoich obowiązków. Zdarzało się, że jechał na spotkanie z klientem N. K.. Istotne jest także to, że odwołujący od 1999 r. prowadzi własną działalność gospodarczą, której przedmiotem jest działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych. Tym samym zakres obowiązków jakie miał wykonywać w ramach umowy o pracę pokrywa się z przedmiotem prowadzonej przezeń działalności gospodarczej. Sąd ustalił także, iż P. B. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą zawarł umowę o pracę z N. K.. W ramach tej umowy odwołująca miała wykonywać takie obowiązki jak odwołujący na podstawie umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2008 r. Przy takim układzie relacji: pracodawca (równocześnie wzajemnie pracownik) – pracownik (równocześnie wzajemnie pracodawca) nie podobna mówić o podporządkowaniu pracowniczemu.

Zawarcie umowy o pracę jest dopuszczalne na zasadzie swobody umów. Jednak w sytuacji, gdy powoduje powstanie skutków na zewnątrz, tak jak w przedmiotowej sytuacji w zakresie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, organ rentowy jest uprawniony do badania tego, czy zawarcie takiej umowy a tym samym zgłoszenie do ubezpieczeń było zgodne z rzeczywistym stanem, czy też fikcyjne, pozorne, analizowania tego, jaki był cel stworzenia tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (art. 58 kc).

Zgodnie z treścią art. 83 § 1 kc **nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów**. Pozorność wyraża się w braku zamiaru wywołania skutków prawnych i jednoczesnym zamiarze stworzenia okoliczności mających na celu zmylenie osób trzecich. Istotne znaczenie ma niezgodność między aktem woli a jego uzewnętrznieniem. Pozorność umowy wzajemnej w rozumieniu art. 83 § 1 kc występuje wówczas, gdy strony umowy składając oświadczenia woli nie zamierzają osiągnąć skutków, jakie prawo wiąże z wykonywaniem tej umowy. Przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem (art. 22 § 1 k.p.). Zatem, w odniesieniu do umowy o pracę pozorność polega na tym, że strony nie zamierzają osiągnąć skutków wynikających z tej umowy, a określonych w art. 22 k.p. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 04.01.2008 r., I UK 223/07, z dnia 05.10.2006 r., I UK 120/06, M. Raczkowski „Pozorność w umownych stosunkach pracy” Lexis-Nexis, W-wa 2010, s.200-202).

W konsekwencji, osoba, która zawarła umowę o pracę dla pozorów, a więc wtedy, gdy przy składaniu oświadczeń woli obie strony miały świadomość, że osoba ta, określona w umowie jako pracownik, nie będzie świadczyć pracy, a druga strona, określona w umowie jako pracodawca, nie będzie z tej pracy korzystać – **nie podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu**.

Podsumowując i przenosząc powyższe rozważania na grunt sprawy niniejszej: brak dowodów na wykonywanie pracy przez odwołującego, w zakresie wynikającym z umowy o pracę. W świadczeniu poszczególnych czynności przez odwołującego (czy to w ramach trudnej do prawnego zdefiniowania współpracy gospodarczej z N. K., czy w ramach własnej działalności) brak elementu podporządkowania domniemanej pracodawczyni. Okoliczności sprawy wskazują także na to, że strony umowy z dnia 1 sierpnia 2008 r. nie miały zamiaru realizowania zobowiązań z umowy tej wpływających. Zatem umowę tę należy ocenić jako pozorną i przez to nieważną.

W konsekwencji Sąd uznał, że nie doszło do objęcia P. B. pracowniczym ubezpieczeniem społecznym bowiem nie był on i nie jest pracownikiem.

W ocenie Sądu rzeczywistą przyczyną, dla której strony zawarły umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2008 r. i 1 września 2013 r., była chęć obniżenia składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Ubezpieczeni wymienieni w art. 9 ust. 1 ustawy o sus, których podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia, ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają obowiązkowo z innych tytułów niż wskazanych w tym przepisie. Innymi słowy, jeżeli podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracownika jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia i jednocześnie osoba ta ma inny tytuł do ubezpieczeń, np. prowadzi działalność gospodarczą, to obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlega z obu tych tytułów.

Sąd ustalił, że P. B. został zatrudniony za wynagrodzeniem minimalnym (w 2008 r. minimalne wynagrodzenie wynosiło 1.126 zł - ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę >Dz. U. nr 200, poz. 1679 ze zm.<). Pozwalało mu to zmniejszyć obciążenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne o te składki, które musiałby odprowadzać w związku z podleganiem ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca działalność gospodarczą.

Mając powyższe na względzie, Sąd na podstawie wzmiankowanych przepisów prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 1 kpc **oddalił odwołania** obojga odwołujących od decyzji organu rentowego z dnia 10 listopada 2015 r. – punkt 1. wyroku.

O kosztach procesu (kosztach zastępstwa procesowego) Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w z zw. z art. 99 kpc w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 490) – w brzemieniu obowiązującym w dniu złożenia odwołań i na tej podstawie zasądził od każdego z odwołujących na rzecz pozwanego organu rentowego kwotę po 180 zł – punkt 2. wyroku.

/-/ Maciej Nawrocki